

Investigating and Analyzing the Causes of Citizens' and Tourist's Participation in Environmental Protection (Case Study: Mahmoudabad City)

Naser Fattahi¹, Leila Ebrahimi Jamnani^{2*} , Fatimeh ZolfaliporFar³

¹PhD Student, Department of Geography, Chalous Branch, Islamic Azad University, Chalous, Iran.

²Assistant Professor, Department of Geography, Chalous Branch, Islamic Azad university, Chalous, Iran.

³PhD Student, Department of Sports Management, Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran.

ARTICLE INFO

Received: 07.18.2020

Revised: 12.13.2020

Accepted: 02.13.2021

Keyword:

Citizens' participation
Tourist participation
Environmental protection
Mahmoud Abad city

*Corresponding Author:

Leila Ebrahimi Jamnani

Email: geo.ebrahimi@yahoo.com

ABSTRACT

In recent decades, the issue of participation of people and tourists in environmental protection has attracted the attention of city managers to increase efficiency, cohesion and citizen satisfaction. The purpose of this study was to investigate and analyze the reasons for the participation of citizens and tourists in environmental protection. In terms of developmental-applied purpose and qualitative method, the statistical population of the research included experts and specialists in the field of tourism and environment. Data collection tools in the qualitative part of semi-structured face-to-face interviews with 29 people continued until the stage of theoretical saturation. Six factors (education, management, planning, information, sense of ownership, social) of citizen and tourist participation in environmental protection were identified based on the results. Given the status and importance of providing and facilitating processes for greater citizen and tourist participation in environmental protection, the following recommendations could be useful: increase environmental awareness through education for all stakeholders, interested parties, planners and policy makers, citizens and tourists; explain the environmental conditions and the process of change and the root causes, results and consequences on society and the economy, and ecosystems of Mahmoud Abad region; support and improve the quality of decisions, policies and plans / planning of environmental activities and citizens and tourists who want to participate in environmental protection; and provide extensive information at all levels of society on imminent environmental and ecosystem issues of Mahmoud Abad city.

دانشگاه فنی و حرفه‌ای
کاردان

کاردان

فصلنامه علمی دانشگاه فنی و حرفه‌ای

تابستان ۱۴۰۰، دوره ۱۸، شماره ۲، ۱۳۲-۱۱۱

آدرس نشریه: <https://karafan.tvu.ac.ir/>

doi:10.48301/KSSA.2021.128436

20.1001.1.23829796.1400.18.2.6.7

شاپای الکترونیکی: ۲۵۳۸-۴۴۳۰

شاپای چاپی: ۲۳۸۲-۹۷۹۶

مقاله پژوهشی

بررسی و تحلیل علل مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست (مطالعه موردی: شهرستان محمودآباد)

ناصر فتاحی^۱، لیلا ابراهیمی جمنانی^۲، فاطمه زلفعلی پورفر^۳

- ۱- دانشجوی دکتری، گروه جغرافیا، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.
- ۲- استادیار، گروه جغرافیا، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.
- ۳- دانشجوی دکتری، گروه مدیریت ورزشی، واحد آیت‌الله آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران.

چکیده

اطلاعات مقاله

در دهه‌های اخیر، موضوع مشارکت مردم و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست، توجه مدیران شهری را برای افزایش کارایی، انسجام و رضایت شهروندان برانگیخته است. هدف از این پژوهش، بررسی و تحلیل علل مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست است. پژوهش، از نظر هدف، توسعه‌ای- کاربردی و به روش کیفی انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش، کارشناسان و متخصصان حوزه گردشگری و محیط‌زیست بودند. روش نمونه‌گیری کیفی، غیرتصادفی از نوع هدفمند و در دسترس بود. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته حضوری با ۲۹ نفر تا رسیدن به مرحله اشباع نظری ادامه یافت. نتایج نشان داد ۶ عامل (آموزش، مدیریت، برنامه‌ریزی، اطلاع‌رسانی، احساس مالکیت، اجتماعی) مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست شناسایی گردید. با توجه به جایگاه و اهمیت فراهم‌سازی و تسهیل فرایندها برای مشارکت بیشتر شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست، به نظر می‌رسد که این پیشنهادها می‌توانند مفید باشند: ۱- افزایش آگاهی‌های محیط‌زیستی از طریق آموزش برای کلیه ذی‌نفعان، علاقه‌مندان، برنامه ریزان، سیاست‌گذاران، شهروندان و گردشگران توضیح داده شود. ۲- شرایط محیط زیست و روند تغییرات آن و علل ریشه‌ای، نتایج و پیامدهای حاصل بر جامعه و اقتصاد و اکوسیستم‌های منطقه محمودآباد بررسی شود. ۳- پشتیبانی و ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و طرح/برنامه‌ریزی فعالان محیط‌زیست و شهروندان و گردشگرانی که خواهان مشارکت در حفاظت از محیط‌زیست هستند. ۴- در تمام سطوح جامعه در خصوص مسائل قریب‌الوقوع زیست‌محیطی و اکوسیستمی شهرستان محمودآباد اطلاع‌رسانی گسترده صورت گیرد.

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۴/۲۸

بازنگری مقاله: ۱۳۹۹/۰۹/۲۳

پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۱۱/۲۵

کلید واژگان:

مشارکت شهروندان
مشارکت گردشگران
حفاظت از محیط‌زیست
شهرستان محمودآباد

*نویسنده مسئول: لیلا ابراهیمی جمنانی

پست الکترونیکی:

geo.ebrahimi@yahoo.com

© 2021 Technical and Vocational University, Tehran, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

مقدمه

محیط زیست

آشنایی با محیط، دلبستگی به محیط و پیوندهای اجتماعی، با توانایی ساخت بازنمایی ذهنی محیط و حفاظت از آن، بسیار مرتبط است (ویتمن شور و آyalon، ۲۰۲۰).^۱ موقعیت مکانی و محیط زیست، نه تنها پناهگاهی برای فعالیت‌های انسانی است بلکه پدیده‌ای است که انسان با تعامل خود، به آن متصل می‌شود، به آن معنا می‌دهد، حتی گاهی اوقات خود را با آن می‌شناسد. انسان باید تعامل عاطفی با مکانی که در آن زندگی می‌کند برقرار کند یا به تعبیر دیگر، تعلق به مکان داشته باشد و در راستای حفظ محیط زیست خود که مهم‌ترین جنبه تعامل انسان با مکان است تلاش کند که این مهم باید مورد توجه برنامه‌ریزان شهری باشد (بهرامیان و همکاران، ۲۰۱۹). مطالعات آموزش محیط زیست، حاکی از افزایش علاقه به موضوع حس مکان است. حس مکان، از اصطلاحاتی است که در رشته‌های مختلف علوم انسانی، علوم اجتماعی، آموزش، جغرافیا و شهرسازی و معماری کاربرد دارد. مکان، علاوه بر بُعد مادی، از بُعد غیرمادی نیز برخوردار است و احساساتی در ساکنان خود ایجاد می‌کند (سلیمانی و همکاران، ۲۰۱۹)؛ از این رو پژوهشگران اظهار می‌دارند که اگر حس ریشه داشتن در محیط، در مردم وجود داشته باشد آنها نسبت به محیط زیست خود با مسئولیت رفتار خواهند کرد (کودریاوتسف و همکاران، ۲۰۱۲).^۲ محققان با توجه به فلسفه عدالت زیستی، احتمال می‌دهند که روابط عاطفی با مکان، منجر به ایجاد انگیزه در افراد می‌شود تا در مورد موضوعات محیط زیستی محلی آگاه‌تر گردند و تصمیماتی بگیرند که به نفع جوامع آنها است (آدامز و همکاران، ۲۰۱۰).^۳ از دیدگاه روان‌شناسی اجتماعی، مشکلات زیست محیطی، بیشتر رفتاری و فرهنگی است تا حاصل رشد تکنولوژی و صنعتی شدن جوامع. البته بی‌شک، این موارد در تخریب محیط زیست نقش داشته‌اند ولی باورها و ارزش‌های افراد، هنجارهای فرهنگی و نهادهای اجتماعی که این فعالیت‌ها را هدایت می‌کنند اهمیت بیشتری دارد (صفاری نیا و همکاران، ۲۰۱۶). به‌طور کلی محقق دیگر بیان می‌دارد که با تبیین شهر هوشمند و راهکارهای حمل‌ونقل هوشمند شهری می‌توان نسبت به محیط زیست کمک شایانی انجام داد (پورجوان، ۲۰۱۹). که می‌تواند به‌صورت مشارکت شهروندان در شهرها ظاهر شود. پیوند روان‌شناختی پایدار افراد با مکان، دارای کارکردهایی نظیر بقا و امنیت، هدفمندی و انسجام زمانی یا شخصی است (اسکنل و گیفورد، ۲۰۱۰).^۴ پژوهش‌های معطوف به زمینه‌های زیست محیطی و اجتماعی و روابط گروهی افراد در مکان، با مفاهیمی نظیر دلبستگی اجتماعی، دلبستگی مکانی - اجتماعی، حس تعلق اجتماعی (رام و همکاران، ۲۰۱۶)^۵ و تحقیقات متمرکز بر ویژگی‌های فیزیکی محیط سازه‌ای؛ مانند هویت زیست محیطی، پیوند با طبیعت و دلبستگی با طبیعت است (آدریان و همکاران، ۲۰۱۱).^۶ بدین منظور، عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان و بررسی رفتار زیست محیطی شهروندان جوامع و عوامل مؤثر بر آن، هم‌چنان یکی از اساسی‌ترین موضوعات مورد توجه جامعه‌شناسان در حوزه محیط زیست است (عباس زاده و همکاران، ۲۰۱۶). با توجه به افزایش جمعیت شهرنشین در چند دهه گذشته، چنانچه بخواهیم در توسعه شهرها، پاسخگوی احتیاجات‌های امروزی و سهم نسل آینده از شهر و محیط زیست شهری باشیم باید اداره شهرها را بر پایه مشارکت آگاهانه شهروندان برنامه‌ریزی کنیم. یکی از این زمینه‌ها، مشارکت شهروندی در نظام مدیریت شهری می‌باشد (ملکی و سروستان، ۲۰۱۶). امروزه، مشارکت، از الزامات زندگی شهری به‌شمار می‌رود و می‌تواند مدیریت و برنامه‌ریزی را به‌شدت تحت تأثیر قرار

¹ Vitman-Schorr & Ayalon² Kudryavtsev³ Adams⁴ Scannell & Gifford⁵ Ram⁶ Adrian

دهد. از این منظر، رویارویی با مسائل و مشکلات شهری همانند آلودگی، ترافیک، مسکن و غیره، با بهره‌گیری مناسب از توان و قابلیت‌های شهرنشینان در چارچوب برنامه‌های مشارکتی، امکان‌پذیر خواهد بود (رضائیان و همکاران، ۲۰۱۹). بنابراین، می‌توان گفت که مشارکت مردم در روند تصمیم‌گیری شهری، یکی از عناصر اصلی حکومت مردمی است و افزایش مشارکت مردم در امور شهری، می‌تواند در ایجاد تعادل شهری، نقش ارزنده‌ای را ایفا کند (تقوایی و همکاران، ۲۰۰۹).

روشن است که با توجه به گستردگی و پیچیدگی مسائل زیست‌محیطی، پرهزینه بودن روش‌ها و ابزارهای مقابله با آن، بهترین گزینه، بهره‌گیری از مشارکت مردمی است (عزیزیان و همکاران، ۲۰۱۵). همچنین می‌توان با استفاده از فرایندهای اقتصاد سبز، فرصت‌های موفقی ایجاد کرد که به ریشه‌کن کردن فقر و حل بحران‌های زیست‌محیطی کمک کند (لاریجانی و رضی کردمحل، ۲۰۱۷).

غفلت از جوامع محلی در فعالیت‌های صنعت گردشگری، خلأیی اساسی در برنامه‌ریزی مشارکتی به‌منظور دستیابی به توسعه پایدار گردشگری محسوب می‌شود. الگوی توسعه گردشگری جامعه‌محور می‌کوشد بخشی از این خلأ اساسی را پر کند (تولایی و همکاران، ۲۰۱۷). گردشگری پایدار، روابط بین جامعه میزبان، مکان گردشگری و گردشگران را تنظیم می‌کند؛ زیرا این رابطه ممکن است پویا و سازنده یا مخرب باشد. همچنین گردشگری پایدار، به دنبال تعدیل فشار و بحران بین این عناصر است تا آسیب‌های محیطی و فرهنگی، به حداقل برسد، رضایت بازدیدکنندگان فراهم شود و به رشد اقتصادی ناحیه کمک شود. به سخن دیگر، رهیافت گردشگری پایدار، گردشگری را در اغلب مرزها بررسی می‌کند و رابطه مثلث‌وار را میان جامعه میزبان و سرزمین آن از یک‌سو و جامعه میهمان یعنی گردشگران از سوی دیگر با صنعت گردشگری برقرار می‌سازد و فشار و بحران موجود بین سه ضلع مثلث را تعدیل می‌کند و در طولانی‌مدت، موازنه‌ای برقرار می‌سازد (مرادی مسیحی و قاسمی، ۲۰۱۴).

شهر محمودآباد، شهری ساحلی و توریستی است و مسائل زیستی در این شهر، بسیار اهمیت دارد. اگر در این شهر، مسائلی چون دفع زباله‌های شهری، پسماندهای آب، آب‌های سطحی مانند جوی‌های سطح شهر و ... مورد بررسی قرار نگیرند این شهر با مشکلات زیادی روبه‌رو خواهد شد. همان‌طور که می‌دانیم جذب توریسم، به فضای شهر نیز بستگی دارد؛ اگر در شهرهای توریستی، فضای ظاهری شهر، از زباله‌ها و پسماندها انباشته شده باشد چهره شهر را در نظر بینندگان بد جلوه خواهد داد و از نظر جذب توریسم با مشکل روبه‌رو خواهد کرد. از مسائل دیگر این است که بافت شهر، قدیمی است و این بافت قدیمی، یکی از علت‌های جذب توریسم می‌باشد. برای حفظ این ظاهر باید جلوی ساخت‌وسازهای بی‌رویه در این شهر نیز گرفته شود و همه اینها محقق نخواهد شد جز با مشارکت مردمی. با توجه به مسائل گفته‌شده در مورد مشارکت مردمی و گردشگران در بحث مسائل محیط‌زیستی هدف پژوهش حاضر، بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان و گردشگران به منظور حفاظت از محیط‌زیست در شهرستان محمودآباد می‌باشد.

مبانی نظری

بشر در مواجهه با طبیعت و محیط‌زیست از آن که بقایش به‌طور اجتناب‌ناپذیری به آن وابسته است، شیوه معقولی را به کار نبرده است و به منفعت‌جویی ناپایدار از آن پرداخته است. پیامد چنین اقداماتی، ایجاد آلودگی‌های مختلف زیست‌محیطی و تخریب شدید منابع طبیعی را به همراه داشته است (جعفری و همکاران، ۲۰۱۷). از آن جا که طرز نگرش بر نوع رفتار با محیط‌زیست تأثیر به‌سزایی دارد برخورداری افراد از اخلاق زیست‌محیطی مناسب تضمینی درونی برای رفتار درست با دیگر مخلوقات و جلوگیری از صدمه به محیط‌زیست محیطی در گرو تغییر نگرش و ارزش درک‌شده انسان به محیط‌زیست است؛ زیرا این نگرش و ارزش درک‌شده از مهم‌ترین مفاهیم روانشناختی و عامل اصلی تغییر رفتار با محیط‌زیست می‌باشد (معمدی نیا و همکاران، ۲۰۱۴). نگاه مسئولانه نسبت به محیط‌زیست و توجه ویژه به مسائل زیست‌محیطی از نشانه‌های شاخص بسیاری از جوامع قرن بیست‌ویکم است؛ تأکید و توجهی که در بیشتر نهادهای

سازمان‌ها و شهروندان جامعه نسبت به محیط‌زیست مشاهده می‌شود، نشان از فزونی مخاطرات زیست‌محیطی و نگرانی‌های موجود نسبت به پیامدهای آن دارد. صاحب‌نظران در حوزه محیط‌زیست معتقدند کیفیت محیط‌زیست و کنترل مؤثر مسائل زیست‌محیطی کاملاً به الگوهای رفتاری انسان‌ها وابسته است؛ مشکلات زیست‌محیطی متنوعی که امروزه با آن‌ها مواجهیم همانند گرم شدن تدریجی زمین و تغییرات آب و هوایی، آلودگی هوا، کمبود آب، کاهش منابع طبیعی و نابودی تنوع اکوسیستمی در جهان، ریشه در رفتار بشری دارند (رشید و محمد، ۲۰۱۲).^۱ پژوهشگران بر این باورند که رفتار مسئولانه زیست‌محیطی که ناشی از نگرش‌های مسئولانه در قبال محیط‌زیست باشد، یکی از عناصر کلیدی در فرایند توسعه پایدار جوامع مدرن و در حال توسعه است (رشید و محمد، ۲۰۱۲). البته به نظر می‌رسد که صرفاً با آگاهی از نوع ارزش‌ها و نگرش‌های زیست‌محیطی موردپذیرش افراد، همواره نمی‌توان نوع رفتار و عملکرد آنان را در زمینه حفاظت از محیط‌زیست پیش‌بینی کرد و باید عوامل اجتماعی و محیطی دیگری نیز در تشخیص نوع رفتار زیست‌محیطی شهروندان بررسی کرد. از جمله عواملی که می‌تواند در کنار نگرش مسئولانه زیست‌محیطی بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی تأثیر گذارد یا در مواقعی این تأثیرگذاری را شدت بخشند یا خنثی کنند، بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان به منظور حفاظت از محیط‌زیست می‌باشد.

نهادهای متولی صنعت گردشگری در سراسر دنیا به امور گردشگری در طبیعت و در ورای آن لزوم حفاظت محیط‌زیست بیش از هر زمان دیگری اذعان دارند (خادمی زاده و همکاران، ۲۰۱۹)؛ لذا ضرورت توجه به حوزه گردشگری، به‌عنوان راهکاری مناسب در راستای توسعه مورد وفاق همه کارشناسان است (عزیزیان دهکردی و همکاران، ۲۰۲۰). صنعت گردشگری، امروزه به ابزار قدرتمند اقتصادی در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه تبدیل شده است. به‌منظور توجه به مفهوم مشارکت جوامع محلی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های صنعت گردشگری پایدار، باید بدانیم صنعت گردشگری از جامعه به عنوان یک منبع استفاده می‌کند و آن را مانند یک محصول به فروش می‌رساند و درنهایت بر زندگی هریک از افراد جامعه تأثیر می‌گذارد (ویزانسینگ، ۲۰۰۸).^۲ در مدیریت شهری نهادهای فعلی برای رسیدگی به معضلات توسعه پایدار، ناکافی هستند. در عین حال، نیاز فوری به ایجاد آگاهی و افزایش ظرفیت برای ترویج اقدامات مربوط به حفاظت از محیط‌زیست در سطح محلی وجود دارد که این امر با جلب مشارکت شهروندان تحقق می‌یابد (روبو و همکاران، ۲۰۱۴).^۳ در عصر حاضر، مشارکت در همه قلمروها نقش عمده‌ای دارد و شهروندان به‌صورت فردی و گروهی، خواهان حاکمیت بر سرنوشت خود هستند. نگاه به مردم در صنعت گردشگری نباید صرف نگاه به مصرف‌کننده باشد یا تنها گروه خاصی از جامعه عهده‌دار تولید و عرضه باشند، بلکه باید مردم را در توسعه این صنعت و فعالیت‌های مربوط به آن وارد کرد تا در اجرای برنامه‌ها مشارکت داشته باشند و با مشکلات، موانع و مزایای حاصل از این صنعت به‌خوبی آشنا شوند (تولایی و همکاران، ۲۰۱۷). مهم‌ترین جنبه‌های مشارکت، فراهم آوردن پیش‌شرط‌های لازم برای استفاده از توانایی بالقوه مالی، علمی، فکری و ... آنان است. سپردن امور به شهروندان، مستلزم روحیه مشارکت‌طلبی و کار جمعی است که تاکنون در جامعه ما زمینه مساعد چندی برای آن وجود نداشته است (رضائیان و همکاران، ۲۰۱۹). محققان، اکوتوریسم را شکلی از گردشگری معرفی می‌کنند که بر استفاده از منابع طبیعی تمرکز دارد و بر حفظ محیط‌زیست تأکید می‌کند (بجورک، ۲۰۰۰).^۴

از آنجاکه در گردشگری جامعه‌محور، مشارکت، جایگاه اصلی دارد، توسعه کوچک‌مقیاس است و جوامع محلی، نقطه کانونی در توسعه گردشگری محسوب می‌شوند و به جامعه از دیدگاه جغرافیایی توجه می‌شود. در تأیید این امر در بیانیه ۲۱ محلی نیز بیان شد مردمی که در یک حوزه جغرافیایی مشترک زندگی می‌کنند تقریباً همسانی بیشتری در پاسخ به

¹ Rashid & Mohammad

² Wisansing

³ Royo

⁴ Björk

مشارکت در فرایند توسعه گردشگری دارند (هال و ریچاردز، ۲۰۰۰)^۱. به علاوه، حمایت جامعه محلی برای موفقیت برنامه‌های طولانی‌مدت توسعه گردشگری، ضروری است و نیاز به حضور جامعه در تمام فعالیت‌های گردشگری در برنامه‌ریزی‌های مدیریتی و UNDP مرتبط با گردشگری حس می‌شود (گادفری و کلارک، ۲۰۰۰)^۲. همچنین در اصول راهنمایی که به‌منظور دستیابی به توسعه پایدار در سال ۱۹۹۱ در انگلستان طراحی شد، همکاری بین صنعت گردشگری و ساکنان بومی در جامعه مقصد، وظیفه محسوب می‌شود (شارپلی و شارپلی، ۱۹۹۷)^۳.

در این میان، حفاظت از محیط‌زیست و توسعه صنعت گردشگری، بدون حمایت و مشارکت گردشگران مشکل است؛ زیرا گردشگران برای شناسایی منافع یا هزینه‌های درک شده خود باید اهمیت تأثیرات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی را از دیدگاه خودشان ارزش‌گذاری کنند. ارزش درک‌شده که به مفهوم ارزیابی کلی گردشگر از ارزش خالص سفر بر مبنای ارزیابی او از آنچه دریافت کرده است و آنچه پرداخت کرده است می‌باشد را می‌توان به عنوان پیش‌عامل واکنش‌های رفتاری در طول زمان بازدید در نظر گرفت (زارعی و همکاران، ۲۰۱۳). ارزش درک‌شده گردشگر، ارزیابی شخصی او از مشخصه‌های محصولات سفر مانند کیفیت خدمات، قیمت، هیجانات و فاکتورهای اجتماعی است. این فاکتورها مشخص می‌کنند که محصولات سفر ارزش صرف هزینه را دارند یا ندارند و رضایت و مشارکت گردشگر را نیز بعد از سفر تحت تأثیر قرار می‌دهند (چیو و همکاران، ۲۰۱۴)^۴. علاوه بر اینکه در جامعه‌شناسی زیست‌محیطی تبیین رفتار افراد در قبال محیط‌زیست، هم به لحاظ نظری و هم از نظر عملی یک مسئله مهم تلقی می‌شود، نکته حائز اهمیت این است که گردشگری در نظام بازار جهانی گردشگری، روند رو به رشدی دارد ولی رفتار مسئولانه زیست‌محیطی و آگاهی زیست‌محیطی گردشگران و همین‌طور مشارکتشان هنوز به‌کندی پیش می‌رود (جعفری و همکاران، ۲۰۱۷). بنابراین چگونگی مشارکت شهروندان و گردشگران برای حفظ محیط‌زیست، موضوعی است که توجه صنعت گردشگری را به خود جلب کرده است که در این پژوهش این مهم در شهرستان محمودآباد بررسی خواهد شد.

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان محمودآباد در ناحیه مرکزی استان مازندران بین ۳۶ درجه و ۳۱ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۴۱ دقیقه عرض شمالی و ۵۲ درجه و ۱۱ دقیقه تا ۵۲ درجه و ۲۹ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ واقع شده که از شمال به دریای خزر از جنوب به شهرستان آمل از شرق به شهرستان فریدون‌کنار و از غرب به شهرستان نور محدود می‌شود. شهرستان محمودآباد با مجموع مساحت ۲۶۲٫۸ کیلومتر مربع ۱٫۱ درصد از مساحت استان را به خود اختصاص داده و دارای ۲ بخش، ۵ دهستان، ۲ نقطه شهری و ۸۵ آبادی دارای سکنه می‌باشد. این شهرستان در قسمت جلگه‌ای مازندران و دشت‌های هموار آبرفتی دارای شیب‌های ملایم و یکنواخت واقع شده که از مهم‌ترین رودخانه‌های این شهرستان رودخانه هراز است که پس از عبور از شهر آمل به دو شعبه اصلی تقسیم می‌شود که یکی از شهر محمودآباد و دیگری از شهر سرخرود می‌گذرد و به دریای خزر می‌ریزد. شهرستان محمودآباد مازندران براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ دارای ۹۹۳۶۹ نفر جمعیت می‌باشد. ارتفاع از سطح دریا این شهرستان ۲۲- متر است. شهرستان محمودآباد، یکی از زیباترین نواحی شمال ایران و استان مازندران است که در آن ساحل دریا به باریک‌ترین پهنای خود می‌رسد که از نظر توسعه توریسم ساحلی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. این منطقه به انواع خدمات و تجهیزات گردشگری مجهز است.

¹ Hall & Richards

² Godfrey & Clarke

³ Sharpley & Sharpley

⁴ Chiu

محمودآباد در گذشته پیش‌بندر بود و به‌عنوان یکی از کانون‌های حمل‌ونقل کالاهای تجاری ایران و روسیه ایفای نقش می‌کرد که با توسعه بنادر نوشهر و انزلی از اهمیت آن کاسته شد.

روش‌شناسی

روش تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی می‌باشد و داده‌ها به روش کیفی گردآوری شده‌اند. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از مطالعات اسناد، تحلیل محتوای ۶۱ مورد پژوهش و مصاحبه (مصاحبه نیمه‌ساختاریافته حضوری یا تلفنی از نوع مصاحبه مفهومی^۱ بود که تا رسیدن به مرحله اشباع نظری، ادامه یافت) با ۲۹ نفر خبره و صاحب‌نظر صورت گرفت. با توجه به ماهیت مشارکت در حفاظت از محیط‌زیست و نیاز به جمع‌آوری داده‌ها از حوزه‌های مختلف، مشارکت‌کنندگان در مطالعه را اعضای هیئت‌علمی رشته‌های محیط‌زیست، آبخیزداری، کشاورزی، جغرافیا، گردشگری، دانشگاه‌های محمودآباد، مدیران سازمان‌های دولتی و شرکت‌های خصوصی، کارفرمایان و پیمانکاران تشکیل داده بودند که به صورت هدفمند انتخاب گردیدند. مصاحبه با طرح سؤالاتی همچون «در مورد فرایند مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست در شهر محمودآباد و فرصت‌ها و معضلاتی که ممکن است به همراه داشته باشد چه می‌دانید؟» آغاز و باقی پرسش‌ها بر اساس پاسخ‌های مصاحبه‌شونده طرح می‌شد. فهرست گویه‌های به‌دست‌آمده از مطالعه اسناد و مقالات، تحلیل محتوا و همچنین مرحله مصاحبه؛ ۶ عامل (در حیطه‌های آموزش، مدیریت، برنامه‌ریزی، اطلاع‌رسانی، احساس مالکیت، اجتماعی) شناسایی گردید. برای تحلیل داده‌ها نیز از روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی بهره گرفته شد.

یافته‌ها

همچنان‌که پیشتر گفته شد در این پژوهش، یافته‌های حاصل از مطالعه اسناد و تحلیل محتوای ۶۱ مورد پژوهش و ۲۹ مصاحبه به روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی تحلیل شد و نتایج حاصل از مطالعه اسناد و مدارک و پیشینه پژوهش به همراه خلاصه نتایج کدگذاری باز و محوری داده‌های پژوهش به شناسایی فرصت‌ها و موانع مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست منجر شد. در فرایند کدگذاری باز، متن مصاحبه با دقت خوانده شد و نکات مهم و مورد تأکید مصاحبه‌شوندگان شناسایی و استخراج گردید. در این مرحله تعداد ۱۸۹ کد برای مشارکت در حفاظت از محیط‌زیست استخراج گردید. در مرحله کدگذاری محوری به هم‌خانواده کردن کدهایی که از لحاظ مفهومی شبیه یکدیگر بودند، پرداخته شد که در نهایت مفاهیم در حیطه‌های آموزش، مدیریت، برنامه‌ریزی، اطلاع‌رسانی، احساس مالکیت، اجتماعی مقوله‌بندی شدند. در مرحله کدگذاری گزینشی نیز چون جزء اصلی تئوری نمایان می‌گردید سعی شد کدگذاری گزیده‌تر انجام شود. نتایج حاصل از کدگذاری‌های باز، محوری و گزینشی مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست در هر حیطه در جدول ۱، مشخص شده است.

جدول ۱. عوامل شناسایی‌شده مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست در حیطه آموزش

کدگذاری انتخابی	کدگذاری گزینشی	کدگذاری باز	مصاحبه	داده‌های به‌دست‌آمده از مطالعه کتابخانه‌ای
۸ ۳ ۹ ۱ ۱	۲ ۱ ۱ ۱ ۱	۱- توسعه پایدار و محیط زیست	۵	✓
		۲- اهمیت و ضرورت توجه به محیط‌زیست	۵	-
		۳- مسائل حال و آینده محیط‌زیست	۵	-

^۱ Conceptual Interview

کدگذاری انتخابی	کدگذاری گزینشی	کدگذاری باز	مصاحبه	داده‌های به‌دست آمده از مطالعه کتابخانه‌ای
۱-۱۰	✓	۴- حقوق محیط‌زیست و جامعه	۹	-
		۵- استانداردهای محیط‌زیستی صنایع	۸	-
		۶- ملاحظات محیط‌زیستی در مکان‌یابی و استقرار صنایع	۳	
		۷- فاضلاب‌ها و گازهای صنعتی		
		۸- مدیریت پسماند	۲	-
		۹- بازیافت	۵	✓
		۱۰- ارزیابی تأثیرات زیست‌محیطی آلودگی‌های صنایع	۶	-
		۱۱- شیوه‌های کنترل و پیشگیری از آلودگی‌های صنایع	۶	-
		۱۲- انواع و اهمیت منابع طبیعی	۲	✓
		۱۳- نحوه بهره‌برداری از منابع طبیعی	۲	-
۱۱-۱۵	✓	۱۴- تأثیر صنایع بر منابع طبیعی	۴	-
		۱۵- ارزیابی تأثیرات صنایع بر منابع طبیعی	۳	-
		۱۶- نحوه مصرف انرژی‌ها در صنایع	۳	✓
		۱۷- انرژی‌های تجدیدپذیر	۳	-
		۱۸- انرژی‌های تجدیدناپذیر	۷	-
۱۶-۲۰	✓	۱۹- انرژی‌های پاک	۶	✓
		۲۰- نحوه مصرف انرژی‌ها در صنایع	۵	- ✓
		۲۱- ارزیابی تأثیرات صنایع بر انرژی‌ها	۵	✓
		۲۲- ارزش و اهمیت تنوع زیستی و اکوسیستم‌ها	۵	-
۲۱-۲۴	✓	۲۳- شناخت اکوسیستم‌های ایران	۳	-
		۲۴- تأثیرات صنایع بر اکوسیستم‌ها	۶	-
		۲۵- مواد اولیه سبز		
ملاحظات زیست‌محیطی در زنجیره تأمین		۲۶- تولید سبز		
		۲۷- محصول سبز		
		۲۸- بسته‌بندی سبز		
		۲۹- حمل‌ونقل سبز		
		۳۰- بازاریابی سبز		

عوامل شناسایی شده مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست مطابق جدول (۱) ۲۹ کد باز، ۶ کد گزینشی (دانش مقررات محیط‌زیست، آلودگی، منابع طبیعی، زیست‌بومی و ملاحظات زیست‌محیطی در زنجیره تأمین) و یک کد انتخابی (آموزش) شناسایی گردید که این عوامل بر مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست مؤثر هستند.

جدول ۲. عوامل شناسایی شده بر مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط زیست در حیطه مدیریت

کدگذاری انتخابی	کدگذاری گزینشی	کدگذاری باز	مصاحبه	داده های به دست آمده از مطالعه کتابخانه ای
		۱- رضایت عمومی جامعه در اثر کاهش ناسازگاری ها در تصمیمات	۳	-
		۲- افزایش آگاهی های عمومی جامعه درباره حفاظت محیط زیست	۲	✓
		۳- روشن شدن فرایند تصمیم گیری و تصمیمات نهایی	۳	✓
		۴- جلوگیری از پیامدهای منفی زیست محیطی در نتیجه تصمیمات نادرست	۹	-
	۹ ۳ ۳ ۳	۵- ارائه راه حل های بیشتر برای حل مشکلات زیست محیطی توسعه	۲	✓ -
		۶- کاهش هزینه های دولت ناشی از اتخاذ تصمیمات اشتباه	۶	✓ -
		۷- کاهش تضادها بین رشد اقتصادی و امنیت زیست محیطی	۵	✓
		۸- ارتباط مستمر و متقابل بین مردم و دولت	۳	-
		۹- گام برداشتن در راستای توسعه پایدار	۳	✓
		۱۰- انتشار فرهنگ حفظ محیط زیست با استناد به سنن و عقاید مذهبی	۱	-
		۱۲- اطلاع رسانی به مردم	۷	✓
		۱۲- اخذ نظریات شهروندان	۳	✓
		۱۳- مدنظر قرار دادن افکار عمومی	۵	-
		۱۴- ارائه خدمات بهتر	۹	-
	۹ ۳ ۳	۱۵- ارائه پیشنهادها و نظرات به مدیران شهری	۸	✓
		۱۶- مشارکت در نظرسنجی و نظرخواهی	۵	✓
		۱۷- مشارکت شهروندان در زیبا نگه داشتن محیط زیست	۳	✓
		۱۸- استقبال شهرداری از مشارکت	۶	✓
		۱۹- استحکام رابطه بین شهروندان و شهرداری	۳	✓
		۲۰- منابع آب	۳	-
	۳ ۳ ۳	۲۱- روشنایی	۹	✓
		۲۲- منابع گرمایشی (گاز شهری)	۲	-
		۲۳- ارزیابی تأثیرات صنایع بر منابع طبیعی	۶	-
		۲۴- نحوه مصرف انرژی ها در صنایع	۵	-
		۲۵- انرژی های تجدیدپذیر	۳	✓
		۲۵- انرژی های تجدیدناپذیر	۳	✓
		۲۶- انرژی های پاک	۱	✓
		۲۷- حوزه مصرف انرژی ها در صنایع	۵	✓
		۲۸- ارزیابی تأثیرات صنایع بر انرژی ها	۵	✓

کدگذاری انتخابی	کدگذاری گزینشی	کدگذاری باز	مصاحبه	داده‌های به‌دست‌آمده از مطالعه کتابخانه‌ای
		۲۹- ارزش و اهمیت تنوع زیستی و اکوسیستم‌ها	۳	✓
		۳۰- تأثیرات صنایع بر اکوسیستم‌ها	۶	-

عوامل شناسایی شده مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست مطابق جدول ۲ دارای ۳۰ کد باز، ۳ کد گزینشی (همراه ساختن، مشورت، انرژی) و یک کد انتخابی (مدیریت) شناسایی گردید که این عوامل بر مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست مؤثر هستند.

جدول ۳. عوامل شناسایی شده مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست در حیطه برنامه‌ریزی

کدگذاری انتخابی	کدگذاری گزینشی	کدگذاری باز	مصاحبه	داده‌های به‌دست‌آمده از مطالعه کتابخانه‌ای
برنامه‌ریزی	ارزیابی	۱- توسعه پایدار و محیط‌زیست	۳	-
		۲- اهمیت و ضرورت توجه به محیط‌زیست	۵	-
		۳- مسائل حال و آینده محیط‌زیست	۲	✓
		۴- حقوق محیط‌زیست و جامعه	۶	-
		۵- استانداردهای محیط‌زیستی صنایع	۹	✓
برنامه‌ریزی	ارزیابی	۶- ملاحظات محیط‌زیستی در مکان‌یابی و استقرار صنایع	۲	-
		۷- فاضلاب‌ها و گازهای صنعت	۶	-
		۸- بازیافت	۶	-
		۹- ارزیابی تأثیرات زیست‌محیطی آلودگی‌های صنایع	۸	✓
		۱۰- شیوه‌های کنترل و پیشگیری از آلودگی‌های صنایع	۸	-
		۱۱- انواع و اهمیت منابع طبیعی	۲	-
		۱۲- ایجاد مراکز اطلاع‌رسانی و تفسیر	۵	-
		۱۳- رعایت استانداردها در برگزاری تورهای اکوتوریستی	۱	-
		۱۴- آسیب‌شناسی برنامه‌های توسعه	۶	✓
		۱۵- توسعه طرح‌های ارزیابی زیست‌محیطی	۴	-
برنامه‌ریزی	ارزیابی	۱۶- استفاده از ماشین‌آلات زباله‌سوز	۲	✓
		۱۷- تسویه فاضلاب شهری	۲	-
		۱۸- استفاده از انرژی‌های نو پایدار	۶	-
		۱۹- استفاده از فناوری‌های سازگار با محیط‌زیست	۵	-

عوامل شناسایی شده مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست مطابق جدول ۳ با ۱۹ کد باز، ۳ کد گزینشی (سازماندهی، ارزیابی، تکنولوژی) و یک کد انتخابی (برنامه‌ریزی) شناسایی گردید که این عوامل بر مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست مؤثر هستند.

جدول ۴. عوامل شناسایی شده مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط زیست در حیطه اطلاع رسانی

کدگذاری انتخابی	کدگذاری گزینشی	کدگذاری باز	مصاحبه	داده های به دست آمده از مطالعه کتابخانه ای
توسعه محیط زیست		۱- آگاهی از وظایف خود در قبال محیط زیست	۵	-
		۲- آگاهی از وظایف سازمان محیط زیست	۱	-
		۳- آگاهی از حقوق سازمان محیط زیست	۳	-
		۴- آگاهی از آیین نامه ها، قوانین و مقررات سازمان محیط زیست	۷	-
		۵- آشنایی با حیات وحش و تنوع زیستی مناطق حفاظت شده	۵	-
		۶- تغییر نگرش زیست محیطی	۹	-
		۷- ارتقای آگاهی های زیست محیطی	۵	-
		۸- تقویت جنبه های آموزشی محیط زیست	۹	-
		ایجاد	۸	-
		۹- نهادینه شدن کدهای اخلاقی محیط زیست	۵	-
اطلاع رسانی		۱۰- آشنایی با دانش بومی و شیوه های حفاظت سنتی	۶	-
		۱۱- تأمین رضایت اکوتوریست ها	۸	-
		۱۲- ارتقای کیفیت تأسیسات و تسهیلات در مناطق اکوتوریستی	۵	-
		۱۳- رعایت استانداردها در برگزاری تورهای اکوتوریستی	۶	-
		۱۴- عملکرد مناطق حفاظت شده و نظارت بر آنها	۳	-
		۱۵- توسعه طرح های ارزیابی زیست محیطی	۵	-
		۱۶- کاهش مداخلات انسانی مخرب در مناطق تحت حفاظت	۶	-
		۱۷- برنامه ریزی کارآمد بازدید از مناطق	۹	-
		۱۸- حفظ منافع نسل های آینده	۶	-
		۱۹- افزایش بهره وری پایدار از مناطق اکوتوریستی کم	۲	-
توسعه محیط زیست		۲۰- آسیب شناسی برنامه های توسعه	۵	-
		۲۱- افزایش ارزش اقتصادی میراث طبیعی	۸	-
		۲۲- تعامل محیط زیست و اقتصاد پایدار	۵	-
		۲۳- مشارکت در همایش ها و جشن ها	۳	-
		۲۴- آگاهی از وظایف خود در قبال محیط زیست	۳	-
		۲۵- آگاهی از حقوق خود در قبال محیط زیست	۲	-
		۲۶- آگاهی از وظایف محیط زیست	۳	-
		۲۷- آگاهی از حقوق محیط زیست	۵	-
		۲۸- آگاهی از آیین نامه ها، قوانین و مقررات محیط زیست	۶	-

کدگذاری انتخابی	کدگذاری گزینشی	کدگذاری باز	مصاحبه	داده‌های به‌دست آمده از مطالعه کتابخانه‌ای
		۲۹-گرفتن اطلاعات از طریق صدا و سیما	۵	-
		۳۰-شبکه جمع‌آوری و هدایت آب‌های سطحی	۴	-
		۳۱-شبکه جمع‌آوری فاضلاب منطقه به اصلاح	۷	-
		۳۲-تداخل فاضلاب با آب‌های زیرزمینی که سطح آن در منطقه بالاست	۳	-
		۳۳-ایجاد فضاهای سبز و باز به‌منظور تأمین نیازهای ساکنان و شاغلان	۶	-
		۳۴-انباشت غیراصولی زباله	۴	-
		۳۵-خدمات عمومی و اداری	۳	-
		۳۶-فضای باز و سبز و تفریحی	۳	-
		۳۷-حمل‌ونقل و پارکینگ	۵	-
		۳۸-شبکه راه‌ها	۳	-
		۳۹-راهنما و دستورالعمل حفاظت و ارتقای کیفیت محیطی	۶	-
		۴۰-ارتقای آگاهی زیست‌محیطی	۹	-
		۴۱-آشنایی با حیات وحش و تنوع زیستی مناطق حفاظت‌شده	۵	-
		۴۲-تغییر نگرش زیست‌محیطی افراد	۶	-
		تقویت جنبه‌های آموزشی	۵	-
		۴۳-اطلاع‌رسانی و تفسیر	۳	-
		۴۴-تهادینه شدن کدهای اخلاق زیست‌محیطی	۱۰	-

عوامل شناسایی شده مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست مطابق جدول ۴ با ۴۴ کد باز، ۴ کد گزینشی (زیست‌محیطی، حفاظت منابع، پاسخ گویی، آگاهی) و یک کد انتخابی (اطلاع‌رسانی) شناسایی گردید که این عوامل بر مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست، مؤثر هستند.

جدول ۵. عوامل شناسایی شده مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست در حیطه احساس مالکیت

کدگذاری انتخابی	کدگذاری گزینشی	کدگذاری باز	مصاحبه	داده‌های به‌دست آمده از مطالعه کتابخانه‌ای
		۱-تردد وسایل حمل‌ونقل عمومی آلاینده	۳	-
		۲-محدودیت‌های مرکز تاریخی	۲	-
		۳-توسعه شبکه تردد همگانی	۳	✓
		۴-تراکم ترافیک	۹	-
		۵-غیرگازسوز بودن وسایل حرارتی در برخی محله‌ها	۲	-
احساس مالکیت	۵ ۴			

کدگذاری انتخابی	کدگذاری گزینشی	کدگذاری باز	مصاحبه	داده‌های به‌دست آمده از مطالعه کتابخانه‌ای
		۶-آلودگی صوتی در ۳۶ واحد آموزشی بالاتر از حد استاندارد	۳	-
		۷-مرکز درمانی نیز به لحاظ آلودگی صوتی، در حد بالاتر از استاندارد	۱	✓
		۸-رونق بازار محصولات محلی	۷	-
		۹-اشتغال‌زایی برای جوامع محلی	۳	-
	۳	۱۰-مشارکت جوامع محلی در برنامه‌های توسعه‌ای	۵	✓
		۱۱-تعامل محیط‌زیست و اقتصاد پایدار	۹	-
		۱۲-آشنایی با حیات‌وحش و تنوع زیستی مناطق حفاظت‌شده	۸	-
		۱۳-کاهش مداخلات انسانی مخرب در مناطق تحت حفاظت	۵	-
		۱۴-آشنایی با دانش بومی و شیوه‌های حفاظت سنتی	۳	✓
		۱۵-افزایش ارزش اقتصادی میراث طبیعی	۶	-
		۱۶-نقش جامعه محلی در حفظ جاذبه های طبیعی	۹	-
		۱۷-احترام به جوامع محلی و حفظ منافع آنها	۵	-
		۱۸-تغییر نگرش زیست‌محیطی افراد	۴	-
		۱۹-تقویت جنبه‌های آموزشی اکوتوریسم	۸	✓
	۳	۲۰-کاهش تخریب چشمه‌ها و آبشخور حیوانات	۳	-
		۲۱-تعامل انسان با محیط‌زیست	۳	✓
		۲۲-تأمین رضایت اکوتوریست‌ها	۶	-
		۲۳-حفظ منافع نسل‌های آینده	۴	-
		۲۴-ترویج تولیدات دوستدار محیط‌زیست	۴	✓
		۲۵-تردد وسایل حمل‌ونقل عمومی آلاینده	۳	-
		۲۶-محدودیت‌های مرکز تاریخی	۲	-

عوامل شناسایی شده مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست مطابق جدول ۵ با ۲۶ کد باز، ۳ کد گزینشی (حمل‌ونقل، جامعه محلی، مالی) و یک کد انتخابی (احساس مالکیت) شناسایی گردید که این عوامل بر مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط زیست، مؤثر هستند.

جدول ۶. عوامل شناسایی شده مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست در حیطه اجتماعی

کدگذاری انتخابی	کدگذاری گزینشی	کدگذاری باز	مصاحبه	داده های بدست آمده از مطالعه کتابخانه ای
رفتار		۱-ظروف یک‌بار مصرف	-	-
		۲-تمیز کردن حیاط منزل و پارکینگ	۵	✓
		۳-استفاده از پسماند غذاها را برای خوراک حیوانات	۲	✓
		۴-استفاده از مواد پاک‌کننده نانو	۸	-
		۵-کشتن حشرات موذی	۱	-
		۶-خرید از خودرو شخصی	۳	✓
		۷-بنزین بدون سرب جهت سوخت خودرو	۵	-
		۸-خروج زودهنگام زباله‌های منزل	۱	-
		۹-خروج شب‌هنگام زباله‌های منزل	۳	✓
		۱۰-مصرف درست آب در حفظ محیط‌زیست	۲	-
اجتماعی		۱۱-مصرف درست برق در حفظ محیط‌زیست	۱	-
		۱۲-تفکیک زباله‌ها	۱	✓
		۱۳-نقش حشره‌کش‌ها در تخریب محیط زیست	۲	-
		۱۴-تخریب محیط‌زیست مصرف کود شیمیایی	۳	-
		۱۵-جمع‌آوری زباله‌ها هنگام گردش در طبیعت و مشاهده زباله‌ها	۵	-
		۱۶-اهمیت پاک‌سازی محیط اطراف	۱	✓
		۱۷-آموزش مادران به فرزندان نگهداری طبیعت	۵	-
		۱۸-کلام آیات قرآن در نصیحت یا آموزش به دیگران	۶	-
		جهت صرفه در مصرف		
		۱۹-حفاظت از حیوانات و گیاهان	۴	-
اعتقادات دینی		۲۰-الگو گرفتن از دوستان یا آشنایان حفاظت از محیط‌زیست	۱	✓
		۲۱-راهنمایی از دوستان یا آشنایان حفاظت از محیط زیست	۵	✓
		۲۲-توصیه صرفه‌جویی به دوستان یا آشنایان	۵	-
معاشرت				

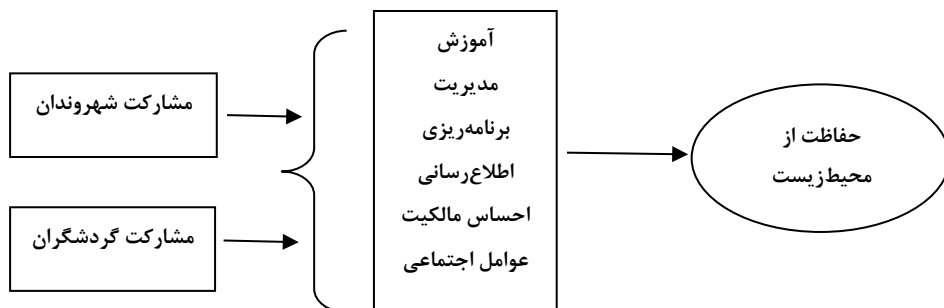
عوامل شناسایی شده مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست مطابق جدول ۶ با ۲۲ کد باز، ۴ کد گزینشی (رفتار، آگاهی و نگرش، اعتقادات، معاشرت) و یک کد انتخابی (اجتماعی) شناسایی گردید که این عوامل بر مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست مؤثر هستند.

جدول ۷. عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست

ردیف	نام حیطه	تعداد گویه‌ها
۱	آموزش	۳۸

۲	مدیریت	۴۵
۳	برنامه‌ریزی	۱۶
۴	اطلاع‌رسانی	۳۹
۵	احساس مالکیت	۲۰
۶	اجتماعی	۳۲
تعداد کل گویه‌ها		۱۸۹
تعداد پژوهش‌ها مورد بررسی قرار گرفته		۶۸ مقاله
بازه زمانی پژوهش‌ها مورد بررسی قرار گرفته		خارجی: سال ۲۰۰۸-۲۰۱۹
		داخلی: سال ۱۳۸۸-۱۳۹۶
تعداد افراد مصاحبه‌شونده		۲۹

بحث و نتیجه‌گیری

شکل ۱. عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان و گردشگران به منظور حفاظت از محیط‌زیست در شهرستان محمودآباد

یافته‌های پژوهش بر اساس مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که عوامل آموزش، اجتماعی، مدیریت، اطلاعات، برنامه‌ریزی، احساس مالکیت بر مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست تأثیرگذار می‌باشد. یافته‌های پژوهش نشان داد عوامل آموزش بر مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست، تأثیر دارد. این نتیجه با نتایج تحقیق (مرصوصی، ۲۰۱۶)، (آلیس، ۲۰۱۹)، (ریچارد و دیوید، ۲۰۱۸)^۱، (تولایی و همکاران، ۲۰۱۷)، (جانسون، و همکاران، ۲۰۱۴)^۲، (اسمال و همکاران، ۲۰۱۲)^۳، (آکومولاف، ۲۰۱۱)^۴، (دوچرتی و همکاران، ۲۰۰۱)، (دهزاده، ۲۰۱۷)^۵، (حسن پور و همکاران، ۲۰۱۸)، (همتی و شبیری، ۲۰۱۶)، (قبادپور و همکاران، ۲۰۱۴)، هم‌راستا می‌باشد. با نتایج تحقیق (ملکی و سروستان، ۲۰۱۶) به جنس و تحصیلات، (اسزیبو، ۲۰۱۵)^۶ اقتصادی، اجتماعی، (نیلسن، ۲۰۱۷)^۷

^۱ Richard & David

^۲ Johnson

^۳ Small

^۴ Akomolafe

^۵ Dehzadeh

^۶ Szibbo

^۷ Nielsen

¹ Atkins² Ohmer

³ Turrini

⁴ Sulaiman⁵ Paco & Lavrador⁶ McKinley

۲۰۱۵) اقتصادی، (نیلسن، ۲۰۱۷) روان‌شناختی این مسائل از عوامل مشارکت در حفاظت از محیط‌زیست در نظر گرفتن و هم‌راستا با این تحقیق نمی‌باشد.

در ایران به دنبال افزایش شهرنشینی و سرعت بالای تغییرات در بافت‌های شهری به دلایل مختلف، کیفیت محیط‌زیست در نواحی شهری به‌شدت تنزل یافته است و این امر به‌خصوص در سالیان اخیر توجه خاص مردم و مسئولین را به خود معطوف کرده است. از این‌رو شهر محمودآباد نیز به دلیل رشد شتابان شهرنشینی طی ۴۱ سال اخیر، امروزه با مشکلات گوناگون زیست‌محیطی (مدیریت پسماند، افزایش سرانه فضای سبز ساماندهی صنایع و مشاغل آلاینده، جمع‌آوری حیوانات موزی، توسعه سیستم‌های حمل‌ونقل عمومی، ترمیم محیط‌های آلوده، حفظ منابع ملی، رضایت‌مندی ارباب رجوع، تأمین سلامت پرسنل و محافظت از نیروهای متخصص و کارآمد، جلب رضایت شهروندان و ...) مواجه و همچنین با توجه به برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران نیز در تداوم برنامه سوم، از یک سو «توسعه مشارکت مردم در امور کشور» را در راستای ایجاد زمینه مناسب برای رشد و توسعه کیفیت محیط‌زیست شهری کشور مورد توجه قرار داده است. شهر محمودآباد، شهری ساحلی و توریستی می‌باشد. مسائل زیستی در این شهر بسیار اهمیت دارد. اگر در این شهر، مسائلی چون دفع زباله‌های شهری، پسماندهای آب، آب‌های سطحی مانند جوی‌های سطح شهر و ... مورد بررسی قرار نگیرند این شهر را با مشکلات زیادی روبه‌رو خواهند کرد. همان‌طور که می‌دانیم جذب گردشگر به فضای شهر نیز بستگی دارد. اگر در شهرهای توریستی، فضای ظاهری شهر از زباله‌ها و پسماندها انباشته شده باشد چهره شهر را در نظر بینندگان بد جلوه خواهد داد و از نظر جذب گردشگر با مشکل روبه‌رو خواهیم شد. از مسائل دیگر این است که بافت شهر، قدیمی است و این بافت قدیمی، یکی از علت‌های جذب گردشگر می‌باشد. برای حفظ این ظاهر باید جلوی ساخت‌وسازهای بی‌رویه در این شهر نیز گرفته شود و همه این‌ها محقق نخواهد شد جزء با مشارکت مردمی؛ به عبارت دیگر، مشارکت، وسیله‌ای برای دستیابی به اهداف توسعه انسانی و یک ارزش مستقل در توسعه جوامع شهری به حساب می‌آید. در اجرای هر طرح که مردم در مراحل آن مشارکت فعالانه داشته باشند؛ غالباً موفقیت حاصل می‌شود و به همین دلیل، مشارکت مردم به‌عنوان مهم‌ترین عامل در موفقیت طرح‌ها به‌شمار می‌رود.

با توجه به جایگاه و اهمیت فراهم‌سازی و تسهیل فرایندها برای مشارکت بیشتر شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست، به نظر می‌رسد که پیشنهادهای ذیل می‌توانند در این خصوص مفید باشند:

- افزایش آگاهی‌های محیط‌زیستی از طریق آموزش برای کلیه ذی‌نفعان، علاقه‌مندان، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران و شهروندان و گردشگران و توضیح درباره شرایط محیط‌زیست و روند تغییرات آن و علل ریشه‌ای، نتایج و پیامدهای حاصل بر جامعه و اقتصاد و اکوسیستم‌های منطقه محمودآباد
- پشتیبانی و ارتقای کیفیت تصمیم‌گیری‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و طرح/برنامه‌ریزی از فعالان محیط‌زیست و شهروندان و گردشگران خواهان مشارکت در حفاظت از محیط‌زیست
- اطلاع‌رسانی گسترده در تمام سطوح جامعه در خصوص مسائل قریب‌الوقوع زیست‌محیطی و اکوسیستمی شهرستان محمودآباد
- تدوین برنامه‌هایی در سطح شهر و محله‌های شهری در راستای افزایش و تقویت سرمایه‌های اجتماعی در میان شهروندان
- ارائه مشوق‌هایی نظیر معافیت مالیاتی و کاهش عوارض شهرداری یا تخفیف آنها برای شهروندانی که در حفاظت از محیط‌زیست مشارکت بیشتری دارند.
- تدوین برنامه‌هایی در راستای ارزیابی سالانه از فرایند و میزان مشارکت شهروندان و گردشگران در حفاظت از محیط‌زیست در ابعاد مختلف و شناسایی موانع و مشکلات آن

- ایجاد زبان مشترک برای برقراری ارتباط میان شهروندان و گردشگران و طرفهای درگیر در تمام سطوح، امکان مقایسه شرایط محیطزیستی با منطقههای دیگر استان مازندران
- ارزیابی مقدماتی از مشارکت شهروندان و گردشگران به تناسب اقدامات و واکنشهای صورت گرفته در مدیریت حفاظت از محیطزیست شهرستان محمودآباد
- معرفی محصولات سبز به شهروندان و گردشگران برای تشویق به مشارکت بیشتر در حفاظت از محیطزیست
- معرفی فناوریهای سازگار با محیطزیست از طریق مشارکت شهروندان و گردشگران و شبکههای اجتماعی
- برگزاری نمایشگاهها و همایشهای تخصصی در مورد جذب بیشتر مشارکت بیشتر گردشگران و شهروندان.

References

- Abbaszadeh, M., Bani Fatemeh, H., Alizadeh Aqdam, M. B., & Alavi, L. (2016). Study of Intervening Effect of Environmental Responsible Attitude on the Relationship of between Place Attachment and Environmental Responsible Behavior. *Journal of Applied Sociology*, 27(2), 61-80. <https://doi.org/10.22108/jas.2016.20491>
- Adams, J. D., Ibrahim, S., & Lim, M. (2010). Invoking the ontological realm of place: A dialogic response. In *Cultural Studies and Environmentalism*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-90-481-3929-3_17
- Adrian, B., Florian, G. K., & Nina, R. (2011). One for All? *European Psychologist*, 16(4), 324-333. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000032>
- Akomolafe, O. (2011). Impact of personal factors on environmental education in tertiary institutions in Ekiti State, Nigeria. *International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education*, 1(1), 559-564. <http://citeseeerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1079.813&rep=rep1&type=pdf>
- Alice. (2019). Participation training for urban environment for environmental protection through online polls Cities. 85(February 2019), 38-50.
- Atkins, J. P., Burdon, D., Elliott, M., & Gregory, A. J. (2011). Management of the marine environment: Integrating ecosystem services and societal benefits with the DPSIR framework in a systems approach. *Marine Pollution Bulletin*, 62(2), 215-226. <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2010.12.012>
- Azizian Dehkordi, B., Zamindar, N., Ghorbani, Z., & Mosaffi, L. (2020). Investigation of physicochemical and microbial changes of freshly cut cucumber in a modified atmosphere package made of polypropylene containing clay nanoparticles. *Iranian Journal of Nutrition Sciences and Food Industry*, 15(1), 83-92. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=541444>
- Azizian, M. S., Zarei, R., & Mafakheri, Sh. (2015, February 14). *Study of the role of citizen participation in the protection of the urban environment and provide practical solutions in this field*. The Second International Conference on Cement and Concrete Industry Research and the Second National Conference on Civil Engineering, Urban Planning and Sustainable Development, Tehran, Iran. <https://civilica.com/papers/1-6330/>
- Bahramian, A., Panahi, S., Yousefpour, J., & Zarbakhsh, F. (2019). Defining Elements and Causes of Creating a Sense of Attachment and Belonging to Place by Studying the Interaction between Humans and the Artificial Environment. *International Journal of Advanced Studies in Humanities and Social Science*, 8(1), 45-60. <https://doi.org/10.33945/SAMI/IJASHSS.2019.8.4590>
- Björk, P. (2000). Ecotourism from a conceptual perspective, an extended definition of a

- unique tourism form. *International Journal of Tourism Research*, 2(3), 189-202. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1522-1970\(200005/06\)2:3<189::AID-JTR195>3.0.CO;2-T](https://doi.org/10.1002/(SICI)1522-1970(200005/06)2:3<189::AID-JTR195>3.0.CO;2-T)
- Chiu, Y.-T. H., Lee, W.-I., & Chen, T.-H. (2014). Environmentally Responsible Behavior in Ecotourism: Exploring the Role of Destination Image and Value Perception. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 19(8), 876-889. <https://doi.org/10.1080/10941665.2013.818048>
- Dehzadeh, F. (2017). *Environmental Education Needs of Undergraduate Industrial Students* [Master, Humanities]. Ulan Bator, Mongolia.
- Docherty, I., Goodlad, R., & Paddison, R. (2001). Civic Culture, Community and Citizen Participation in Contrasting Neighbourhoods. *URBAN STUDIES*, 38(12), 2225-2250. <https://doi.org/10.1080/00420980120087144>
- Faryadi, S. (2005). Senasi Method of Local Environmental Planning with People's Participation (Biology in the Form of an Environmental Management System). *Journal of Environmental Studies*, 31(37), 137. <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=29505>
- Ghobadpour, M., Barakat, Gh. H., & Farrokhan, F. (2014, August 7). *Environmental training needs assessment of male teachers Ahvaz Conservatories* The Second National Conference on Environmental Research, Hamedan, Iran. <https://civilica.com/doc/292694/>
- Godfrey, K., & Clarke, J. (2000). *The tourism development handbook: a practical approach to planning and marketing*. Burns & Oates. <https://www.cengage.co.uk/books/9781844801169/>
- Hall, D. R., & Richards, G. (2000). *Tourism and sustainable community development*. Routledge London. <https://www.routledge.com/Tourism-and-Sustainable-Community-Development/Hall-Richards/p/book/9780415309158>
- Hashemian, S. M., Behravan, H., & Noghani Dokhtbahmani, M. (2013). Factors affecting on the citizens' Social participation in the civic affairs in Mashhad. *Journal of Social Sciences*, 10(1), 173-195. <https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.16704>
- Hassanpoor, A., Abtahi, S. A., & Khamoie, F. (2018). Identifying and prioritizing Green training needs of staff using network analysis process (ANP). *Environmental Education and Sustainable Development*, 6(2), 9-24. <https://iranjournals.nlai.ir/handle/123456789/385971>
- Hemmati, Z., & Shobeiri, S. M. (2016). Review the status of environmental education in Iran and comparison with other countries. *Human & Environment*, 14(2), 61-81. https://h.e.srbiau.ac.ir/article_9363_dcadf6eca50820407236ae9cfcfe47d9.pdf
- Jafari, S., Najarzadeh, M., Jafari, N., & Rajabi, N. (2017). The Structural Relationship of Perceived Value and Tourist Satisfaction with Environmentally Responsible Behavior: The Mediating Role of Tourist Activity Involvement. *Tourism Management Studies*, 12(37), 115-151. <https://doi.org/10.22054/tms.2017.11853.1310>
- Johnson, M. F., Hannah, C., Acton, L., Popovici, R., Karanth, K. K., & Weinthal, E. (2014). Network environmentalism: Citizen scientists as agents for environmental advocacy. *Global Environmental Change*, 29, 235-245. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2014.10.006>
- Khademizadeh, S., Abdolahi, F., & Bigdeli, Z. (2019). The Study of Personal Knowledge Management Status of Shahid Chamran University (of Ahvaz) Staff. *Academic Librarianship and Information Research*, 53(1), 1-1. <https://doi.org/10.22059/jlib.2019.252628.1301>
- Kiani Salmi, S., & Shaterian, M. (2017). Identifying Socio-Cultural Factors Affecting

- Environmental Protection (Case Study: Citizens of Kashan). *Quarterly Journal of Environmental Education and Sustainable Development*, 6(2), 101-115. <https://iranjournals.nlai.ir/handle/123456789/385978>
- Kudryavtsev, A., Stedman, R. C., & Krasny, M. E. (2012). Sense of place in environmental education. *Environmental Education Research*, 18(2), 229-250. <https://doi.org/10.1080/13504622.2011.609615>
- Larijani, M., & Razi Kordmahaleh, L. (2017). Explain the structure of identifying and prioritizing green jobs in the field of renewable energy: Wind energy. *Karafan Quarterly Scientific Journal*, 14(42), 15-32. https://karafan.tvu.ac.ir/article_100503.html?lang=en
- Maleki, S., & Sarvestan, R. (2016). Participation Assessment Of Citizens In Environmental And Services Urban Areas Baghmalek. *Urban Management Studies*, 8(25), 25-38. <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?id=518596>
- Marsousi. (2016). *Comparative evaluation of urban environmental quality and its role in promoting citizen participation in areas 2 and 22 of Tehran metropolis* [Master, Payame Noor University of Central Tehran]. Iran.
- McKinley, D. C., Miller-Rushing, A. J., Ballard, H. L., Bonney, R., Brown, H., Cook-Patton, S. C., Evans, D. M., French, R. A., Parrish, J. K., Phillips, T. B., Ryan, S. F., Shanley, L. A., Shirk, J. L., Stepenuck, K. F., Weltzin, J. F., Wiggins, A., Boyle, O. D., Briggs, R. D., Chapin, S. F., ... Soukup, M. A. (2017). Citizen science can improve conservation science, natural resource management, and environmental protection. *Biological Conservation*, 208, 15-28. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2016.05.015>
- Mohammadi, J., Bagheri, Keyvan., & Heidari, Saman. (2015). Assessing the extent of citizens' participation in urban affairs and the factors affecting it (Case study: Sanandaj city). *Social Analysis of Social Order and Inequality*, 7(2), 179-209. https://jsao.sbu.ac.ir/article_99200.html
- Moradi Masihi, V., & Ghasemi, A. (2014). The Role of Tourism in the Economic Development of Rural Settlements in Behshahr. *Space Economics and Rural Development, Third Year*, 3(2), 124-105. <https://serd.khu.ac.ir/article-1-2016-fa.html>
- Motamedi Nia, Z., Papzan, A., & Mahdizadeh, H. (2014). Factors Effective on Environmental Attitude of Owners and Managers of Agricultural SMEs in Kermanshah and Ilam Provinces. *Journal of Natural Environment*, 67(1), 91-103. <https://doi.org/10.22059/jne.2014.51002>
- Nielsen, K. S. (2017). From prediction to process: A self-regulation account of environmental behavior change. *Journal of Environmental Psychology*, 51, 189-198. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.04.002>
- Ohmer, M. L. (2007). Citizen Participation in Neighborhood Organizations and Its Relationship to Volunteers' Self- and Collective Efficacy and Sense of Community. *Social Work Research*, 31(2), 109-120. <https://doi.org/10.1093/swr/31.2.109>
- Paço, A., & Lavrador, T. (2017). Environmental knowledge and attitudes and behaviours towards energy consumption. *Journal of Environmental Management*, 197, 384-392. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2017.03.100>
- pourjavan, k. (2019). Explanation of Smart City and Urban Smart Transportation Solutions. *Karafan Quarterly Scientific Journal*, 16(45), 15-34. https://karafan.tvu.ac.ir/article_100529_2b83e2c5d1806975f421e9f37f4c0b21.pdf
- Ram, Y., Björk, P., & Weidenfeld, A. (2016). Authenticity and place attachment of major visitor attractions. *Tourism Management*, 52, 110-122. <https://doi.org/10.1016/j.tou>

- [rman.2015.06.010](#)
- Rashid, N. R. N. A., & Mohammad, N. (2012). A Discussion of Underlying Theories Explaining the Spillover of Environmentally Friendly Behavior Phenomenon. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 50, 1061-1072. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.08.106>
- Rezaian, S., Jozi, S.A., & Malmasi, S. (2019). Investigating the role of citizen participation in the protection of the urban environment (Case study: District 9 of Tehran Municipality). *Environment and cross-sectoral development*, 3(62), 59-70. <https://iranjournals.nlai.ir/handle/123456789/95624>
- Richard, E., & David, L. F. (2018). The future of citizen engagement in cities—The council of citizen engagement in sustainable urban strategies (ConCensus). *Futures*, 101, 80-91. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2018.06.012>
- Royo, S., Yetano, A., & Acerete, B. (2014). E-Participation and Environmental Protection: Are Local Governments Really Committed? *Public Administration Review*, 74(1), 87-98. <https://doi.org/10.1111/puar.12156>
- Saffari Nia, M., Poladi Rey Shahri, A., & Mardani Valandani, Z. (2016, May 16-17). *Spatial attachment, environmental attitudes and environmental protection behaviors*. National Congress of Social Psychology of Iran, Tehran, Iran. <https://www.sid.ir/fa/seminar/ViewPaper.aspx?ID=47247>
- Salehi, S., & Ghaemi Asl, Z (2013). On the role of environmental education in the occurrence of environmental protection behaviors (a case study of high school girls in Babol). *Quarterly Journal of Environmental Education and Sustainable Development*, 1(3), 67-79. <https://iranjournals.nlai.ir/handle/123456789/385899>
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010). The relations between natural and civic place attachment and pro-environmental behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 30(3), 289-297. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.01.010>
- Sharpley, R., & Sharpley, J. (1997). *Rural tourism: An introduction*. Thomson Learning. https://books.google.com/books/about/Rural_Tourism.html?id=E0EaAQAAMAAJ
- Small, R. M., Larson, L. R., Green, G. T., & Shenk, A. M. (2012). Effects of an environmental educator training workshop on environmental knowledge, awareness, and teaching self-efficacy. *Illuminare*, 10(1), 30-43. <https://scholarwork.siu.edu/journals/index.php/illuminare/article/view/1912>
- Soleimani, A., Nohegar, A., & Salehi, E. (2019). Effects of Place Attachment Component's on Social Participation in Environmental Protection (Case study: Region one of Tehran municipality). *Journal of Environmental Science Studies*, 4(1), 1013-1020. http://www.jess.ir/article_86914_7f699b6885bf084e79f3a494bb0b4202.pdf
- Sulaiman, S., Hanidza, T. T., Juahir, H., & Harun, R. (2013). Developing Scales for Measuring Teachers' Acceptance of The Environmental Education (EE) Kit: A Pilot Study in Malaysian Schools. *World Applied Sciences Journal*, 23(6), 726-733. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.388.4103&rep=rep1&type=pdf>
- Szibbo, N. A. (2015). *Livability and LEED-ND: The Challenges and Successes of Sustainable Neighborhood Rating Systems*. University of California, Berkeley. <https://www.proquest.com/openview/c6a548a90d85b5e1c1582236e6c38d0f/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750>
- Taghvaei, M., Babanasab, R., & Moosavi, C. (2009). An Analysis Of Assessment Of Effective Factors On Citizens' Participation In Civic Management: Case Study Of District 4 Of Tabriz. *Urban-Regional Studies And Research (University Of Isfahan)*, 1(2), 19-36. <https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?id=210684>

- Tavalaee, S., Soleimany, M., Jahani Dowlatabad, R., & Jahani Dowlatabad, E. (2017). The role of participation in sustainable tourism industry (Case study: Sarein). *Human Geography Research*, 49(1), 95-113. <https://doi.org/10.22059/jhgr.2017.53814>
- Turrini, T., Dörler, D., Richter, A., Heigl, F., & Bonn, A. (2018). The threefold potential of environmental citizen science - Generating knowledge, creating learning opportunities and enabling civic participation. *Biological Conservation*, 225, 176-186. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2018.03.024>
- Vitman-Schorr, A., & Ayalon, L. (2020). Older adults' mental maps of their spatial environment: Exploring differences in attachment to the environment between participants in adult day care centers in rural and urban environments. *Journal of Housing and the Built Environment*, 35(4), 1037-1054. <https://doi.org/10.1007/s10901-020-09737-5>
- Wisansing, J. (2008). Community driven tourism planning: a critical review. *AU-GSB e-JOURNAL*, 1(1), 47-59. <https://repository.au.edu/handle/6623004553/14710>
- Yaghfoori, H., Aghaei, V., Moazzeni, M., & Badali, A. (2017). The role of management indicators and social capital in promoting citizen's participation in urban affairs (Case Study: Parsabad City). *Regional Planning*, 7(27), 133-146. http://jzpm.miau.ac.ir/article_2461.html?lang=en
- Zahed Zahedani, S. S., & Zohri Bidgoli, S. M. (2012). Urban Management and Explaining the Social Participation of Citizens in Municipality. *Quarterly Journal of Urban Sociological Studies*, 2(5), 83-120. <https://www.noormags.ir/view/en/articlepage/98021/86/image>
- Zarei, A., Ghorbani, F., & Pedramnia, M. (2013). The study of effective factors on visitors' behavioral intentions in tourist destinations. *Tourism Management Studies*, 7(20), 141-166. <https://doi.org/10.22054/tms.2013.3985>